„RADOMER-KIELCER LEBEN" №18 (106) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" יאהרגאנג דריטער פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

הײנט 10 זײטען.

אדרעסען

פון „ראדאמער קעלצער לעבען"

אין ראדאם

Redakcja i Administracja

„Radomer Kielcer Leben"

Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ

Redakcja i Administracja

„Radomer-Kielcer Leben"

Kelce, Staro-Warszawska 34.

אנאנסען פרײזן!

איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקס 20 גר.

„ „ אין „ 40 „

„ „ נאכ'ן „ 18 „

די ערשטע זייט ענטהאלט 8 שפאלטען

אין טעקסט אין לעצטע זייט 4 „

30-go Kwietnia — פאר'ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך — ראדאם פרייטאג ט"ז אייר תרפ"ו

צו דער התונה פון אונזער ליבען זוהן לייבל טענענבוים מיט פרל' בראניא מיגוס יוצאס קומט פאר אין פאריז זונטאג ל"ג בעומר ווינשען מיר א הערציגען מזל טוב און א גליקליך צופרידען לעבען.

עלטערן יוסף און פייגה טענענבוים.

ראדאם אייר תרפ"ו.

צו דער פערלאבונג פון יחיאל גאלדבערג אויס ראדאם מיט פרל' גוניא ווילטשיק אויס סטשעקאטשין ווינשען א גליקליכען צוזאמענבונד און א הערליכע צוקונפט.

הערשיל גאלדבערג, קריש גוטמאן, בייניש פישמאן, משה מילערמאן.

פאריגען פרייטאג צו נאכטס האב איך פערלוירען א פארטפעל מיט דאקומענטען ווי אויך א פאספארט אויפן נאמען B. Herszenstraus איך בעט דעם ערליכען פינדער מיר אבצוגעבען די דאקומענטען אויף דעם אדרעס J. Herszenstraus Rynek 9. געגען בעלוינונג.

מיט אכטונג ב. הערשענסטרויס.

BANK KUPIECKI w Kielcach

Spółdz. z ogr. odp. ul. Wesoła 22.

די קאאפעראטיווע סוחרים-באנק

ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס פינקטליך און צו מעסיגע פרייזען, צאהלט די איינקאסירטע געלדער אין דעם זעלבען טאג און נעמט אויך אן ווקלאדען פון די קלענסטע סומען אויף שפארביכלעך.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חבר

דוד באליצקי צום טויט פון זיין פאטער

שמואל אבא נ"ע

אלימלך פרזישוסקי, פנחס ראזענקראנץ, משה טענענבוים.

BANK KUPIECKI w RADOMIU

Spółdz. z ogr. odp. plac 3-go maja 5 telef. № 14.

די קאאפעראטיווע סוחרים-באנק נעמט אן וקלאדען פון די קלענסטע סומען אויף שפאר-ביכלעך, ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס פינקטליך און צו מעסיגע פרייזען, צאלט אויס די איינקאסירטע געלדער אין דעמזעלבען טאג.

אכטונג! שניידער-מייסטער אכטונג!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אלע שניידער - מייסטער אין ראדאם אז דינסטאג דעם 4|1 7 אזייגער אווענד וועט פארקומען אין לאקאל פון האנדווערקער - קלוב וואלאוויא 59

א מאסען = פערזאמלונג

וועגען גרינדען א קאאפעראטיוו — קומט מאסענהאפט.

די פערוואלטונג

פון שניידער-מייסטער פעראיין

אין ראדאם.

פאהר געזונד!

מיר ווינשען א פאהר געזונד און א גליקליכע רייזע אונזער לאנגיעהריגען בעל קורא מאיר ווייסמאן צו זיין אבפאהרען קיין קאנאדע, יעדער איינער פון אונזער הבריה ווינשט איהם א גליקליכע צוקונפט אין נייעם לאנד.

אין נאמען פון די מתפללים פון ווארשאווסקא 21

דער גבאי אברהם פרידמאן.

צו דער פערלאבינג פון אונזער פריינד ישראל בערקמאן מיט פרל' מאניא געגנטיס ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב, זייער שיקזאל זאל בליהען ווי די שענסטע בלום.

מאריץ והאן עט פרוי.

הריני מברך בברכת מזל טוב את רעתי הנכבדה מרת שרה איזמן לרגלי ארושיה עם בחירה הנכבד מר יצחק פשדנבק בארץ ישראל תהי דרכם החדשה בחיים צלחה ועושר ואושר יהיו מנת חלקם נצח.

אלימלך זעליגער.

אכטונג מיטגלידער פון האנטווערקער קלוב!

זונטאג דעם 2 — טען מאי 6½ נאך מיטוג וועט פארקומען

א אויסערגעוועהנליך אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער

אויף וועלכע עס וועט בעטראכט ווערען איינינע וויכטיגע פראגען.

קומט מאסענווייז!

איינער זאל דערמאנען דעם צווייטען

KINO „CORSO" w RADOMIU.

פון דאנערשטאג דעם 29--טען ה. ח. אן א הערליך בילד מיט

הארי ללאיד

א. נ.

GRUNT NIE PRZEJMOWAĆ SIĘ.

Nad Program: DETEKTYW w SPÓDNICY

Anons od poniedziałku *Gdy mężowie zdradzają*

דער מוסר השכל פון די רבנים-וואהלען אין ראדאם.

דער כלל, ווען א יחיד קעמפפט מיט א רבים, ווען א מינדערהייט האלט מלחמה מיט א מעהרהייט, — איז שטענדיג, אז דער זיעג מוז זיין אויף דער זייט פון רבים, פון דער מעהרהייט. דער דאזיגער כלל איז א אייזערנער געזעץ. די גרעסטע תקיפים, דיקטאטארען און אפילו וועלט-הערשער מוזען פאר'ן דאזיגען עלעמענטארען געזעץ בויגען די קעפ, און ווען ס'קלינגט די שעה פון זייער ירידה און רעזיגנאציע, דאן העלפען נישט קיין באגנעטען, הארמאטען און ארמעען. דער געשריי פון פאלק, פון די מאסען — אראב פון טראָהן! — איז מעכטיגער, שטארקער און הילכיגער פון כל-ערליי כלי זינ'ס.

ה' קעסטענבערג האָט געפיהרט א הארטנאקיגען קאמפף 13 יאָהר, דער דעת הקהל איז ביי איהם געווען שטויב און בלאָטע, דאס געשריי פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם — מיר ווילען א געוועהלטען רב! — און דורך איהם דערשטיקט געווארען אויף אונעהרענטע אופנים, דורך אזעלכע צוואנג'ס-מיטלען, וואס האבען געמאכט איפשוידערען יעדען איינעם, ביי וועמען ס'האָט נאך געטליצט א יודישער און מענשליכער פונק. ביז דער לעצטער מינוט האט קעסטענבערג נישט געלאזט זיך צוגלויבען, אז ער וועט מוזען אַבטרעטען פאר'ן אייזערנעם ווילען פון 95 % יודישע בירגער פון דער שטאָדט ראדאם. ער האָט געקעמפפט, פערביטערט געקעמפפט ביז דער לעצטער רגע, נישט איבערקלויבענדיג אין די קאמפפס-מיטלען, צי זיי זענען כשר'ע, אדער נישט.

ביז דער לעצטער רגע, ווען אלע האבען שוין געזעהען, אז דער באָדען פאלט איין, אז אלע פיאנטען זענען דורכגעבראכען און אז אלע וועגען זענען פערמאכט... איז קעסטענבערג נאך אלץ געשטאנען אויף זיין קאמפפס-פלאַץ און געשארפט זיין וואפען געגען איבער זיינע געגנער, אָהן דער מינדעסטער האָפנונג אויף נצחון.

ער האָט נישט געוואלט זיך צוגלויבען, אז זיין שטערען לעשט זיך, אז נישט ווייט איז דער טאג, ווען ער וועט מוזען קאפוטאלירען און אוועקגעהן. נאך פאראיאָהרען, ווען גוטע פריינד האָבען איהם געראטען צו נעמען געלד ביי דער גמינע און אבטרעטען בט"ב פון כסא רבנות, האט ער דערפון נישט געוואלט הערען. ער האט געהאט שטארקן בטחון אין זיין דעספאטישער מאכט, ער האָט געגלויבט אין דער אונטערשטיצונג פון דער אויסערליכער נישט יודישער וועלט... ער האט אָבער א טעות געהאט. דאס יאָהר האט איהם געוויזען, אז דער ווילען פון פאלק, דער פערלאנג פון קהל איז פעלזען-שטארק און קיינער איז עס נישט אין שטאנד צו בעצווינגען.

צי האָט ה' קעסטענבערג דאס געלערענט פון די יעצטיגע רבנים-וואהלען? צי וועט ער יעצט שוין יא רעזיגנירען?

שווער צו ענטפערין אויף די דאזיגע ביידע פראגען. מיר הערען ווייטער די זעלבע געשיכטעלעך פון דראָהונגס בריעף, וואס דערמאנען אין יענע צייטען, ווען הרב צירעלסאָהן פון קישינעוו איז איינשטימיג אויסגעוועהלט געווארען אלס ראדאמער רב. צווישען די עטליכע 300 בעגריסונגס טעלעגראמען וואָס זענען געשיקט געווארען דעם פאריגען פרייטאג צום ניי געוועהלטען רב, הרב שטיינבערג פון יאראסלאוו, האָבען זיך אויך געפונען, זאגט מען, א צוויי צעהנדליג מיט א דראהענדען און בעליידיגענדען אינהאלט. א חוץ דעם ווייסט מען שוין צו דערצעהלען, אז ה' קעסטענבערג האט בדעה צו שיקען שליחים צום יאראסלאווער רב גר ואל נישט קומען קיין ראדאם, מען ווייסט שוין זאגאר איבערצוגעבען, אז די שליחים וועלען זיך פערופען אין נאמען פון אינסטיטוציעס און פעראיינען, אז צווישען זיי וועלען זיין יודען מיט לאנגע בערד (ס'הייסט חסידים) און יודען מיט אייראפעאישע קליידונג (מכלומרשט אינטעליגענץ) מ'וועט די שליחים גרימירען אין פערשידענע געשטאלטען, ס'זאל מאכען א פערשידענפארביגען דעקאראטיווען עפעקט...

ה' קעסטענבערג וויל נישט אבנויגען פון זיינע אלטע דרכים, חאָטש אליין ווייסט ער, אז ער האט מעהר פערשפיעלט ווי געפונען, אפילו דער אויסגאנג פון דער דין תורה מיט דער גמינע וועט, לויט אלע וואהרשיינליכקייטען, דאך זיין, אז דער כסא רבנות געהערט צום נייעם געוועהלטען רב, מעהר ווי אבטרעט-געלד, פערשטעהען מיר, וועט ה' קעסטענבערג נישט געווינען, און געלד האָט מען געוואלט דאך איהם געבען מיט א יאָהר אנדערהאלבען צוריק. דעם שרייבער פון די שורות, האט פערזיכערט אַט טאקי יענער פערמיטלער, וואס האָט געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט ה' קעסטענבערג'ן, אז מען האָט איהם געוואלט געבען געלד אין א ווערטה פון עטליכע טויזענד דאלאר. פאר וואס איז ה' קעסטענבערג דאמאלס נישט איינגעגאנגען אויף דעם? ער האט דאך פערשטאנען גוט. אז אויב מען וויל איהם געבען געלד, איז עס נישט דערפאר, ווייל דער קאמף געגען איהם איז א שוואכער, (ער האט שוין דאמאלס געהאט די איבערצייגונג, אז געגען איהם קעמפפט די גאנצע יודישע עפענטליכקייט) נאר דאס איז, כדי אויסצומיידען דעם גרויסען חלול השם. ה' קעסטענבערג האט זיך דערמיט נישט געוואלט

טשעכישער דיכטער און גענעראל פאלט איז מיטען גאס אויף די קניה פאר א יודישער פרוי.

סענסאציאנעלע ליבעס-טראגעדיע פון בעריהמטען טשעכישען נאציאנאלען העלד און א יודישער ארטיסטקע.

אין פראג, די הויפט שטאט פון טשעכאסלאוואקיען האט זיך אין א יודישען הויז לעצטענס אבגעשפילט א טראגישע געשיכטע.

דער בעריהמטער טשעכישער פאעט און גענעראל אדיוטאנט, ס. י. מאכאר האט זיך פערליבט אין א פערהייראטער יודישע פרוי, א בעקאנטע שעהנהייט, א אפערן-זינגערין. צווישען דעם מאן פון דער יודישער פרוי און דעם בעריהמטען דיכטער איז פארגעקומען א דועל. מאכאר איז צוליב דעם אראבגעזעצט געווארען פון זיין הויכען מיליטערישען פאסטען און זיין אייגענע פרוי האט געגען איהם פערפיהרט א גט פראצעס.

ס. י. מאכאר שפילט א גרויסע ראלע אין טשעכאסלאוואקיען. זיינע ווערק זענען זעהר פאפולער אין געשעצט פונ'ם גאנצען פאלק. אין מלחמה-צייט איז מאכאר געווען איינער פון די העלדישע קעמפפער פאר דער טשעכישער פרייהייט און אומאבהענגיגקייט.

ער האט געשפילט א גרויסע ראלע אין עפענטליכען לעבען און אין דער הויכער געזעלשאפט פונ'ם לאנד. איצט איז דער בעריהמטער העלד און דיכטער מאכאר פלוצלינג אראב פון דער גדולה. ער איז אראבגעזעצט געווארען פון מיליטערישען פאסטען און ער איז געווארען דער „העלד" פון דער סענסאציאנעלער ליבעס-געשיכטע אין גאַנץ סקאנדאל. איבער וועלכען מען לאכט איצט איבער'ן לאנד.

די יודישע פרוי, וועלכע האט בעזינגט דאס הארץ פון דעם גרויסען העלד און בעריהמטען דיכטער, הייסט דארא לין און זי איז א בעקאנטע אפערן-זינגערין. איהר מאן, טעאדאר לין, איז א רייכער באנקיר און א פאבריקאנט אין פראג.

מאדאם לין שטאמט פון א פרומער יודישער פאמיליע פון פאלא. אין יונגסלאוויען, איהר פאטער איז געווען א שוחט. ער איז געשטארבען ווען זיין איינציגע טאכטער דארא איז נאך געווען א קליין מיידעלע.

דאס קליינע שעהנע מיידעל דארא האט געקענט זעהר שעהן זינגען. אין דער היים, שבת נאכ'ן עסען, פלעגט זי זיך פערפוצען און זינגען זעהר שעהנע לידלעך, אזוי, אז איהר מאמע האט געהאט קליבען גרויס נחת. אבער איינמאל האט זיך די ארימע פרוי, די אלמנה, פערקיהלט. זי איז קראנק געווארען און באלד געשטארבען.

דארא איז געבליבען אנ'ארימע יתומה און ווי אויפ'ן וואסער. אבער זי איז נישט פערצווייפעלט געווארען.

זי האט געוואוסט, אז זי האט א שעהנע שטימע און איהר געהייכער טרוים איז געווען: אויסצובילדען איהר שטימע און צו ווערען א זינגערין.

אבער נישט אזוי גיך טוט זיך ווי ס'רעדט זיך. דארא האט זיך נאך לאנג לאנג געמוזט פלאגען אין אוימקיים, ביז איהר טרוים איז געווארען א ווירקליכקייט.

איינמאל איז אין פאלא אראבגעקומען א טרופע פון שוישפילער, וועלכע האבען אויפגעפיהרט אנ'אפערעטע. איינער פון די שוישפילער איז געגאנגען שפאצירען און ער האט דערהערט פון א פענסטער א שטימע פון א מיידעל, וועלכע האט וואונדערבאר געזונגען.

רעכנען און מיט אמביציעזער קראפט ווייטער פארטגעזעצט זיין פערביטענעם קאמפף, וואס האט איינגעשלינגען קאלאסאלע סומעס געלד. די גמינע איז אזוי נאך געוועז געצווינגען צו פראצעסירען זיך און טאג מיט נאכט געמוט האלטען אין איין אביגען זיך פון די פערשידענע בלבולים און אנקלאגעס, וואס זענען אויסען געווען ארונטערצורייסען דעם כבוד פון דער קהלה־רעפרעזענטאנץ. אין אזא פאל דיענט דער קהלה די פאלקאמע רעכט ארויסצוטרעטען ביי דער דין־תורה אלס תובע זיך צו מאהנען געלד־ענטשעדיגונג, פאר אויסגעבענגען איהם אזוי פיל קהל'שע געלדער, וואס האבען געברויכט פערווענדעט ווערען פאר פערשידענע וויכטיגערע געזעלשאפטליכע צוועקען.

ווי מיר זעהען אלזא, וויל ה' קעסטענבערג ווייטער נישט רעזיגנירען, נאך יעצט נאך די וואהלען פיהלט ער נישט זיין דורכפאל. ס'איז דעריבער פאראהאן א גרונד צו טראכטען, אז אויך אויף דעם פסק פון דער דין תורה וועט ער נישט מסכים זיין, און אויך דאמאלס וועט ער פרובען זיינע כחות אויף פערשידענע געביטען. די דאזיגע פרובען וועלען אבער שוין זיין אומזיסט, ווייל דאמאלס וועט ער שטעהן אויסער די גרעניצען פון געזעץ און אויסער די ראהמען פון יודישען דין.

דאס דורכגעלאפענע יאהר דארף זיין פאר קעסטענבערג'ען דער קלארסטער ביישפיעל. ווען ער נעמט אן דעם דאמאלסדיגען געלד־פארשלאג וואלט ער געהאט מעהר געלד און מעהר כבוד.

גלייכער צושטעלען צוריק־טריט און געווינען, איידער צו געהן פאראויס אויף א דערנער־וועג און פערלירען.

אבטרעטען בעת א מלחמה איז א סך מאהל דער קלוגסטער סטראטעגישער וועג...

ב. צוויג.

משה פיינקינד.

ארץ־ישראל און די פאליאקען.

(צום יום הסופר).

(ספעציעל פאר'ן „ראדאמער־קעלצער לעבען").

עס איז א מערקווירדיגע ערשיינונג אין דער געשיכטע פון דער פאלעסטינא בעוועגונג, אז נאך אין דער ערשטער העלפט פון נייצעהנטען יאהרהונדערט האבען שוין די פאליאקען געטראכט וועגען ארץ־ישראל פאר די יודען, ויעקענדיג די יודען עס צוריק צו נעהמען און די פאליאקען, זיי זאלען מיטהעלפען די יודען ארץ־ישראל צוריקצובעקומען.

די טאנגעבער פון דער דאזיגער בעוועגונג זענען געווען יאאכים לעלעוועל, דער בעריהמטער פוילישער היסטאריקער און איינער פון די אנפיהרער פון דער נאיעמבער־„פאוויסטאניע" (1831) און דער צווייטער איז געווען אדאם מיצקעוויטש, דער געניאלער טרומעטער פון פוילענס פרייהייט.

שפירענדיג נאך דער דאזינער רעוואלוציע דעם ביטערען צארישען גלות אין דער פרעמד אויף זייער אייגענער הויט אפילו אין דעם גאסטפריינדליכען פראנקרייך און וויצנדיג זעלבסט עמיגראנטען אויף גאס בעראט, האבען טאקי אזעלכע גרויסע נשמות, ווי לעלעוועל און מיצקעוויטש געקענט פיהלען דעם גרויסען שמערץ און די גרויסע ליידען פון די יודען אין די גלות־לענדער.

זיי, די פוילישע פרייהייטס־העלדען, וואס האבען זיך געמוזט אויך אפגעזעגנען מיט זייער „מוטער־ערד" און וואנדערען אין דער פרעמדער פראנטען גלות, זיי טאקע האבען געקענט פיהלען, וואס גלות הייסט, נישט האבען א היים, און אויך פיהלען די יודישע בענקענדע נשמה נאך איהר „היים".

דעריבער האבען יענע העלדען וועהרענדיג א אח לצרה אין די טעג פון שווערסטען נסיון, אויסגעשטרעקט צו די יודען די האנד מיטצוהעלפען צו בעקומען ארץ־ישראל.

דער ערשטער, יאאכים לעלעוועל, זייענדיג דער פרעזעס פון דעם פאריזער פוילישען רעוואלוציאנערען „קאמיטעט נאראדאווי" האט צוזאמען מיט אלע איבריגע מיטגלידער פון דעם דאזיגען קאמיטעט ארויסגעלאזט דעם 3־טען נאוועמבער 1832, פונקט צו דער ערשטער יאהרצייט פון אויסברוך פון דער פערצווייפעלטער „פאוויסטאניע" א מאניפעסט „צום יודישען פאלק" געשריבען אין ביבלישען סטיל און טאן, אין וועלכען דעם גורל פון „ישראל'ס קינדער" ווערט פערגלייכט מיט דעם גורל פון פוילישען פאלק, וועלכעס געפונט זיך אויך אין גלות, פערטריבען פון זיין ערד, פאדערענדיג פון די יודען צו געהן האנד ביי האנד מיט די פוילישער גלות־ברידער, דערפאר ווערט די יודען דארט צוגעזאגט, אז „קוים וועט פאר פוילען קומען דער טאג פון נצחון און די יודען וועלען פערלאנגען אומצוקעהרען זיך קיין ארץ־ישראל, וועלען די פאליאקען זיין גרייט צו העלפען די יודען פערווירקליכען דעם דאזיגען פערלאנג"...

דער צווייטער, דער פרייהייטס־פאעט פון נאטס־גנאד, אדאם מיצקעוויטש האט שוין נישט יוצא געווען מיט א בלויזען צוזאג און זיך נישט בעגנוגענט מיט א ציוניסטישען מאניפעסט, ער האט אויך געשטרעבט צו רעאליזירען עס אין דער ווירקליכקייט.

מיצקעוויטש האט זיך אין יאהר 1845

דער שוישפילער האט זיך פערזאינטערעסירט מיט'ן מיידעל. דאס איז געווען אונזער דארא, ער האט זי פארגעשטעלט דעם דירעקטאר פון דער טרופע און — דארא איז מיט מזל אנגאזשירט געווארען אלס כאריסטקע און פראווינציאנעלען אפערעטען־טעאטרל.

א שטיק צייט האט זי זיך ארומגעשלעפט מיט'ן קליינעם אפערעטען־טעאטרל איבער די שטעדטלעך ביז.. ביז איהר שטערן איז אויפגעגאנגען. א וויענער מוזיק־קריטיקער האט דורך א צופאל פערבלאנזשעט אין יענעם אפערעטען־טעאטרל, וואו דארא האט געזונגען, און ער האט גלייך אין איהר ענטדעקט א גרויסען מוזיקאלישען טאלאנט. דער מוזיק־קריטיקער האט זיך מיט איהר בעקענט, געשיקט זי מיט זיינער א רעקאמענדאציע צו א וויענער מוזיק־פראפעסאר, וועלכער האט דארא'ן פערהערט זינגען און פעסטגעשטעלט, אז זי האט א הערליכע שטימע.

א קורצע צייט האט דארא איהר שטימע נאך אויסגעבילדעט און דאן איז געקומען דער לאנג־ערווארטעטער ערפאלג. זי איז אויפגעטרעטען אין דער פראגער אפערע און דאס פובליקום און די מוזיק־קריטיקער האבען זי אויפגענומען מיט בעגייסטערונג. איצט איז זי שוין געווארען אנ'אפערען זינגערין, וועלכע מען בּוואַרפט מיט בלומען אויף דער ביהנע.

עס געדויערט נישט לאנג און אונזער בעריהמטע אפערן־זינגערין האט חתונה מיט דעם רייכען יודישען באנקיר און פאבריקאנט לין. און איהר הויז ווערט איינע פון די אנגעזעהענסטע הייזער פון פראג.

צווישען די געסט, וועלכע האבען פערקעהרט אין דעם הויז פון דער אפערען־זינגערין האט זיך אויך געפונען ס. י. מאכאר, וועלכער האט זיך פערליבט אין דער שעהנער מאדאם לין. מאכאר האט נישט ערווארט, אז די מאדאם לין זאל צוריקווייזען זיין ליבע, אבער באלד ווי מאכאר האט גענומען זיך ערקלערען אין ליבע, האט זי איהם זעהר העפליך, אבער זעהר ווירדיג און שטרענג, געגעבען אנצוהערען אז זי איז גליקליך פערהייראט מיט איהר מאן און אז ער זאל נישט רעדען קיין נארישע רייד.

אונזער דיכטער און העלד, מאכאר, אבער, איז נישט געווען געוואוינט, מען זאל זיינע ליבעס־ערקלערונגען צוריקווייזען. האט ער גענומען ווערען צודרינגליך און פיהרען אינטריגעס געגען מאדאם לין. די שעהנע זינגערין איז ארויס פון געדולד און זי האט דערצעהלט איהר מאן די גאנצע געשיכטע. איהר מאן האט דאן דעם דיכטער ארויסגעווארפען פון הויז.

אזא זאך איז פאר א קאוואליער און אפיציר א גרויסע בעליידיגונג. האט דעריבער דער דיכטער מאכאר ארויסגעפאדערט דעם הער לין אויף א דועל, אין וועלכען מאכאר איז לייכט פערוואונדעט געווארען. ער האט בעקומען א שניט איבער'ן פנים.

דערמיט איז אבער די אנגעלעגענהייט נאך נישט געווען געענדיגט. מאכאר האט דעם קאמפף נישט אויפגעגעבען, ער האט גענומען דערצעהלען געשיכטען וועגען מאדאם לין, וועלכע זענען נישט געשטויגען און נישט געפלויגען, וועלכע האבען אבער אנגעריהרט דער מאדאם לין'ס עהרע.

וואס־זשע האט יעצט געטון דער הער לין? ער האט איינמאל אין גאס געטראפען געהען מאכאר'ן, איז ער צו איהם צוגעגאנגען און האט איהם געגעבען צוויי פעטש. מאכאר האט ארויסגעכאפט דעם שווערד און געוואלט זיך ווארפען אויף זיין געגנער, אבער לין

אין תשעה באב געווענדעט צו די פאַריזער יודען, וועלכע האָבען זיך געהאט פערזאמעלט אין דער שוהל אין טאָג פון נאציאנאלען טרויער, און דארט האט ער געפאדערט פון די יודען צוריק אָויפצובויען די אלטע יודישע היים. „פראנקרייך וועט קיינמאהל נישט זיין פאר די יודען „ציון" און פאריז נישט „ירושלים", איז דעמאלט דער מאניפעסט פון דער גרויסען מיצקעוויטש געווען...

און נישט קוקענדיג, וואס זייגע אויפריכטיגע ווערטער האבען נישט געפונען דעם געהעריגען אבקלאנג ביי די פאריזער יודען, האט מיצקעוויטש ביי אַ צווייטער געלעגענהייט ווידער א מאָל געפרובט די יודען צו דערמאָנען אן זייער ארץ ישראל.

דאס איז געווען אין דעם בעוועגליכען יאהר 1854, ווען ס'איז אויפגעבראכען דער אזוי גערופענער סעוואסטאפאלער קריג צווישען רוסלאנד און טערקיי, ווען ס'איז דעמאלט געגאנגען צו הילף פראנקרייך און ענגלאנד.

מיצקעוויטש האט צוליב די „דרייאייניגקייט" ווידער געפונען א שעה הכושר אויך די יודען צו דערמאנען אָבצונעהמען זייער „היים".

פיזיש שוין געבראָכען האָט ער פערלאזט פאַריז און איז אַוועק קיין קאנסטאנטינאָפאָל. דאָרט האָט ער גערעכענט ביי דער „דרייאייניגקייט" אויסצווווירקען פאָר די היימלאָזע פאָליאקען, ווי פאָר די היימלאָזע יודען צוריק זייערע „היימען" און זיך גלייכצייטיג גענומען פאָרמירען צוויי „לעגיאָנען", אַ פוילישען און אַ יודישען, צו העלפען טערקיי צו בעזיגען רוסלאנד. כדי דאן צוריק צו בעקומען די פערלוירענע „היימען".

מיצקעוויטש איז אויך געגאַנגען צו די יודען אין קאָנסטאַנטינאָפאָלער שוהל, גערעדט צו זייער הארץ און פערשכאנד, פערבעטענדיג די יודען אין יודישען „לעגיאן" אריין, אָבער די פערוויאָגעלטע גלות יודען האָבען דעמאָלט איהם נישט פערשטאַנען, אָדער זיי האָבען נישט געוואָלט איהם פערשטעהן, ווי זיי האָבען זיך נישט געוואָלט צוהערען צו די רייד פון נ א פ אָ ל ע אָ ן, ווען ער האָט אין 1799, פיהרענדיג מלחמה אין מצרים געוואָלט אָבגעבען די יודען ארץ ישראל, אויב די יודען פון סיריען און א"י וועלען זיך שטעלען אונטער זיינע פאָהנען, און דער רעזולטאָט איז געווען, אז „ארץ ישראל" איז ווייטער געבליבען א „ארץ ערבי"...

— — — — — — — — — —

עס קען זיין, אַז צוליב דעם, וואָס עס האָט די יודען דעמאָלט גערופען א נאפאלעאָן, אַ לעלעוועל, אָדער אַ מיצקעוויטש, אַ טאָוויאַנסקי און אַנדערע, האָבען די יודען זיך נישט צו זייערע רייד צוגעהערט. איצט אָבער, ווען עס רופט די יודען דאָס גאַנצע יודישע פאלק, ווען עס פאָדערט דער קרן קימת, ווען די יודישע פערוויסטע ערד שרייט און רופט צו אונז זי אויפצוגלייזען און צו בעאַרבייטען, איצט טאָרען מיר שוין נישט זיין גלייכגילטיג, מיר מוזען די שטיצע פון די „חלוצים" אויף דער ארץ-ישראל'דיגער ערד הערען און פערשטעהען. אויסגעלייזט און אויפגעקויפט מוז ווערען אונזער היילינע ערד און „גאולה תתנו לארץ".

ארץ ישראל מוז ענדליך אונזער ווערען און זיין.

דאָס איז דאָס היילינסטע געבאָט פון דער שעה.

דער רבי און די תלמידים.

(אַ ל"ג בעומר-פראַגמענט געווידמעט ספּעציעל דער ספּאָרט-יוגענד).

די אומה הרשעה רוים האט בלוטיג ליקווידירט דעם לעצטען בעוואָפענטען אויפשטאַנד פון די יודען אונטער דער אָנפיהרונג פון שמעון בר-כוכבא. אדרינוס קיסר און זיין גרויזאַמער שטאָטהאַלטער טורנוסרופוס הרשע האָבען מיט פייער און שווערד אונטערדריקט די מרידה, דעם לעצטען ציטער פון דער גוסס'טע נאַציאָנאַלע יודישע נשמה, דעם לעצטען אויך פרוב פון די יודען צו ערָאבערן צוריק זייער לאַנד מיט דער פּאָליטישער פרייהייט. די תלמודישע אגדה דערצעהלט, אַז די ערד פון יהודה און איבערהויפט גליל, וואו ס'האָט זיך געצויגען דער בעפעסטיגטער שטיצפונקט פון בר-כוכבא ביתר, איז געווען אזוי דורכגעזאפט מיט יודיש בלוט, אַז די אַרומיגע פּויערן האָבען זיבען יאָהר נישט געברויכט צו בעוואַסערן זייערע פעלדער... נאַר אממייסטען האָט דער טיראַן זיך בלוטיג אָבגערעכענט מיט דעם רבין רבי עקיבא בן יוסף און מיט זיינע תלמידים, וועלכע האָבען געשטיפּטעט דעם דאָזיגען אויפשטאנד, וועלכער האָט אמת געקאָסט די יודען אַ האַלבען מיליאָן מענשען. נאָר נישט ווייניגער און געוויס נאָך מעהר — די רוימער. אדרינוס, אַזוי ווי אַמאָל אַנטיוכוס אפּיפנוס, האָט פערשטאַנען, אַז די גאַנצע קראפט פון די יודען שטיצט זיך, נאָר אויף זייער רעליגיע, אויף זייער תורה, און כל זמן ס'וועלען זיך געפונען צווישען יודען די רבנן מיט די תלמידים, וועט קיין שום געוועהר שבעולם נישט קענען בעזיעגען דעם עם קשה ערף, און ער האָט זיך גענומען אויסראָטען די תלמידי חכמים, וועלכע האָבען ע פּ ע נ ט ל י ך אַ ג י ט י ר ט געגען ר ו י ם און מרביץ תורה ברבים געווען (מקהיל קהלות ברבים) אזוי אז ס'וועלען נישט זיין קיין ת"ש"ם וועלען אודאי נישט זיין קיין גדיים. די מאַרטיראָלאָגיע פון יענע צייט דערצעהלט אונז פון עשרה הרוגי מלכות אפילו, זאָל מען נישט מיינען, אז גראד נאר די צעהן מארטירער זענען אומגעבראכט געוואָרען על קדוש השם, ניין, אויסגע'שחט'ען זענען געוואָרען הונדערטער און טויזענדער תלמידי חכמים, נאר אמגרויזאמסטען האָבען אָבגעשניטען דער רבי רבי עקיבא מיט זיינע איבערגעבענע חברים. פון דעסטוועגען, נישט קוקענדיג אויף די אַלע רדיפות און גזרות, האָבען אונזערע גייסטיגע העלדען אונפערמיעדליך און מיט דער גרעסטער סכנת נפשות און זעלבסט-אָפּפערונג פערשפּרייט די תורה צווישען דעם פאָלק, ארויסגעהענדיג פון דעם עהרליכען שטאנדפונקט כי הוא חייך וארך ימיך, האָבען ארויסגעגעבען א י ן איילעניש דיפּלאָמען (סמיכות), כדי ס'זאָלען נישט פערפעהלען אין פאָלק קיין גייסטיגע פיהרער, כדי ס'זאָל נישט אויסגעהען

האָט ביי איהם אַרויסגעריסען דעם שווערד פון די הענד, צובראָכען און אוועקגעוואָרפען. מיט דער דאָזיגער געשיכטע האָט גענומען קאָכען די ציימונגען אין פראָג, און אַזוי ווי ביי אַנ'אָפיציר איז אַזאַ מעשה מיט „פּעטש" אַ שווערע זינד, איז דער רעזולטאַט געוועזען דער, אַז מאַכאַר איז פון זיין מיליטערישען פּאָסטען אראָבגעזעצט געוואָרען.

יעצט האָט נאָך מאַכאַר'ס פרוי, וועלכע איז אַ שוועסטער פון אַ בישאָף פערקלאָגט איהר מאַן, דעם דיכטער אויף אַ גט, צוליב דעם, ווייל ער פיהרט ליבעס מיט אנדערע פרויען. די פרוי מאַכאַר פערלאַנגט, דער דיכטער אַל איהר צוריק אומקעהרען דעם גרויסען פערמעגען נדן, וועלכען זי האָט איהם געגעבען.

איין גט פּראָצעס איז שוין פאָרגעקומען, אַ צווייטער וועט אין גיכען פאָרקומען און עס הייסט, אז מאַכאַר וועט מוזען זיין פרוי געבען גט און איהר צוריקצאָהלען דעם נדן. אָבער דערמיט איז די געשיכטע נאָך אַלין נישט צו ענדע. פאַרקעהרט, זי הויבט ערשט אָן צו ווערען ערנסט און טראַגיש. נאָכדעם ווי מאַכאַר האָט זיך אַליין פערניכטעט זיין קאַריערע, האָט זיך ארויסגעשטעלט, אַז זיין ליבע צו דער שעהנער יודישער פרוי איז נישט גלאַט עפּעס אַ שפּאַס אָדער אַנ'אויבערפלעכליכע ליירענשאַפט, וועלכע קען זיך לייכט צופלאַקערען און לייכט פערלעשען. ער ערקלערט אָפען, אַז ער קען אָהן דער פרוי לין נישט לעבען. ער האָט איהר געשריבען אַ בריף, אין וועלכען ער פערלאַנגט פון איהר, אַז זי זאָל זיך גט'ען מיט איהר מאַן און מיט איהם, מאַכאַר'ן הייראַטען, טאָמער אָבער ערפילט זי נישט זיין פערלאַנג, האָט ער געדראָהט, אַז עס וועט פּאַסירען אַנ'אומגליק, וואָרום זיין לעבען איז אָהן איהר גאָר נישט ווערט. די פרוי לין האָט אויף מאַכאַר'ס בריף נישט געענטפערט און זי האָט זיינע דראָהונגען נישט ערנסט גענומען. אָבער דער בערימטער דיכטער האָט זיין דראָהונג יאָ ערנסט גענומען און ער האָט זי טאָקע אויסגעפיהרט אויך. ער האָט אויפגעפּאַסט, ווען די זינגערין איז אַהיימגעפאָהרען אין אַנ'אויטאָמאָביל פון טעאַטער. אַז זי איז געזעסען איהר הויז אויסשטייגען פון אויטאָמאָביל איז מאַכאַר צו איהר צוגעלאָפען געוואָרפען זיך צו איהרע פיס און גענומען איהר שווערען אייביגע ליבע. די פרוי אָבער האָט איהם נישט געוואָלט אויסהערען, און זי איז אנטלאָפען. מאַכאַר איז איהר נאָכגעלאָפען א פאָר טריט, דאן האט ער ארויסגעכאַפּט א רעוואָלווער און געשאָסען אויף דער פרוי און אויף זיך אַליין. צום גליק האָבען די קוילען די פרוי לין און אויך דעם דיכטער מאַכאַר בלויז לייכט פערוואונדעט.

מיט וואָס די געשיכטע וועט זיך ענדיגען ווייסט מען נאַטירליך נישט, דערווייל אָבער קאָכט זיך עס מיט דער סענסאַציע וועגען דעם דיכטער און זיין ליבע צו דער יודישער זינגערין.

חלילה די יודישע נשמה און נישט אייסגעלאשען ווערען דער נר ישראל. זיי האבען, ווי געזאגט, פאר די העלדענטאטען בעצאהלט מיט דעם לעבען. אזוי דערצעהלט אונז צום ביישפיעל דער תלמוד, ווי דער תנא ר' יהודה בן בבא איז געזעסען צווישען צוויי גרויסע שטעדט, בין אשא לשפרעם, און האט סומך געוועזען חמשה זקנים: רבי מאיר ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע. אינדעם זענען אנגעלאפען רוימישע זשאנדארמען, דער רבי האט בעפוילען די תלמידים, אז זיי זאלען זיך פונאנדערלויפען — „און וואס וועט זיין מיט אייך"? — האבען די תלמידים מיט שרעק געפרעגט. „איך — האט געענטפערט דער רבי, וועל ליגען פאר זיי ווי א שטיין, וועלכער קען זיך נישט ריהרען"! און דער סוף איז טאקי אזוי געוועזען: די מערדער האבען דעם רבי יהודה בן בבא ווי א זיפ דורכגעלעכערט מיט דריי הונדערט אייזערנע שפיזען.

* * *

אזוי האבען אונזערע חכמים פערשטאנען דעם גייסטיגען קאמף, די מלחמת הקיום פון יודישען פאלק, פון דער תורה. ווי א גאלדענע קייט געהט דורך דער דאזיגער העלדישער קאמף דורך אונזער גאנצע געשיכטע ביז'ן היינטיגען טאג. אלס סימבאל פון דעם צוקונפטיגען בעוואפענטען קאמף פאר די ערָאבערונג פון אונזער הייליג לאנד דיענט ביז היינט די שעהנע יודישע טראדיציע פון די חדר־יונגלעך זיך צו בענוצען אין ל"ג בעמר מיט פייל און בויגען און מיט געהען אין וואלד אריין — זכר למרודה, די מאדערנע יוגענד מאכט שוין „אויספלוגען" — וויטשעטשקעס - אָ ב ע ר א ו י ך אויף דעם ב א ד ע ן, פון דער אויפלעבונג פון דעם יודישען לאנד און יודישען גייסט. אין די לעצטע צייטען שטעהען־אויף ביז אהער אַסימילירטע למחצה ולשליש ולרביע יוגענד־קרייזען אונטער דעם שעהנעם נאמען: מכבי בר־כוכבא—הכח־עמשא און אנדערע. מיר, דאס עלטערע דור פון יודישען דענקער און טהוער, נעהמען אויף מיט אפענע ארעמס די אלע יוגענדליכע חוזרי־בתשובה'דיגע ספאָרט־פעראיינען מכל המינים.

מיר האבען נור סאר זיי איין איינציגען וואונש: אז אויסער די קערפערליכע איבונגען זאלען זיי נישט פערנאכלעסיגען אויך די גייסטיגע איבונגען. אז אזוי ווי זיי ענטוויקלען די מוסקולען פון די פוס און די הענד — מיר שעצ'ן חלילה דאס נישט גרינג— זאלען זיי אויך ענטוויקלען דעם יודישען מוח, דעם יודישען גייסט, דאס יודישע הארץ. אונזערע חז"ל זאגען: „ספר וסיף ירדו כרוכים מן השמים". (אַ ספר און א שווערד זענען אראבגעגאנגען צוזאמען פון הימעל). זאלען אינזערע ליעבע ספאָרט־פעראיינען אין זין האבען נישט בלויז דעם סייף נאר אויך דאס ספר—דאס יודישע ספר!

פלטי מושקעבליטה.

א לץ פון מילייציע.

ווען כ'האב צום ערשטען מאל בעגעגענט דעם נאמען מילייציק אין דער פרעסע, האב איך זיך שטאַרק מתקשה געווען, וואו דער דאזיגער כרך קאן זיך געפינען? כ'האב עס געזוכט אין פערשידענע געאגראפ"עס, האנד מאפעס און „בעדעקער" און ס'איז נישטא. כ'בין ספעציעל געגאנגען אין היפאטעק אריין, וואו ס'הענגט אַ גרויסע מאפע, די גרויס פון אַ גאנצע וואנד. כ'האב בעוואפענט מיינע אויגען מיט גרויסע שטייגער־ברילען, פערגרעסערונג'ס גלעזער, אָבער, יגעתי ולא מצאתי. כ'האב שוין אפילו זיך מייאש געווען אין גאנצען, אפשר איז דאס גאר אַ מיטאלאגישער נאמען, שוין פון לאנג איינגעזונקען אין דר'ערד, אזוי ווי קורח, און מ'דארף עס אויסגראבען. און אפשר ליגט עס ביים ציר הצפוני אדער הדרומי וואו מ'דארף אהינשיקען א ספעציעלע עקספעדיציע? אבער ענדליך האב איך זיך דערמאנט... חוץ די אלע אלגעמיינע געאגראפיעס און מאפעס, געפינט זיך אַ ספעציעל יודישע געאגראפיע פון מענדעלע און שלום־עליכם און מז"ט! דער פויגעל איז דא!

דער דאזיגער כרך ליגט הארט לעבען די הרי חושך, ווייט פון א מענשליכען ישוב, וואו ס'וואוינען פערשידענע שדים, רוחות, וואָוקילאַקעס און לצים, צווישען זלאָדייעווקע און פיסעיאַבעדע, ביים טייך סוויגיוכי און פונדאנען שטאמט טאקע דער נאמען מילייציק — „אם ללצים הוא יליץ"...

דאס דאזיגע שטעדטעל צעהלט קיין עין הרע אַנ'ערך פון הונדערט נפשות, צוזאמען מיט די ווייבער, קינדער און קאזעס, כן ירבו!

אבער דאס דאזיגע שטעטעל, וואס איז עפעס נישט אזוי אימפאָנירענד מיט איהר צאל איינוואוינער, פערמאגט אבער אַ רב, אַ תכשיט, אַ גאון מיט גוואַלדיגע אַספּיראַציעס, פּרעטענזיעס און פאנטאזיעס (אויף ליטעראריש לשון הייסט עס שוואונג). דער דאזיגער רב איז געווען אַ יוצא ונכנס ביים דזשאָינט, צום סוף איז ער אפילו געוואָרען א יצא ולא חזר... ער האט אויך בעגליקט די וועלט מיט א בראָשור, וואו ר'זאגט דעות „על גוי ואדם יחד" (איבער פעלקער און מענשען), מוסר'ט זיי פאר די וועלט־מלחמה, טאלט אויך אן אויף די ציוניסטען, בעוויל זיי זענען משוללי הגלות (די פערניינער פון גלות און פרעדיגט דארט די אלטע תעודה ד. ה. די מיסיע, וואס יודען האבען אויסצופיהרען צווישען די גויים: צו פערשפרייטען מוסר, מאראל, אמת, יושר, שלום און נאך אזעלכע גוטע זאכען. לכן, האט ער מורא, דאס די ציוניסטען וועלען מיט איין מאל אויספיהרען אלע יודען פון גלות, וועלען די גויים חס־ושלום בלייבען אהן א ברעקעל מאראל.

דאס דאזיגע בראָשורקעלע האט עפיס קיין גרויסען עפעקט נישט ארויסגערופען. ווארשא און לאדז האבען דעם מחבר פאר קיין רב־הכולל נישט אויפגעכאפט. וואס זשע סהוט מען דאך, בכדי מפורסם צו ווערען אויף די וועלט? ס'ווילט זיך דאך ארויסקריכען פון די מילייציקער בלאטעס...

העלפט גאט און שיקט אונטער דעם ענין קעסטענבערג אין אונזער מילייציקער אָבער־ראַבינער גורם אַן זיינע לענדען און נעמט פערפלייצען די פרעסע מיט ארטיקלען, תחנות ובקשות א. ד. ג. (אין די שעדלעצער צייטונגען - בחנם, אין „היום" זאָגאָר בעצאהלט אלס אנאָנס, נאט'רליך נישט פון זיין קעשענע..) דער טאָן אָבער פון זיין זשורנאַליסטיק, איז עפיס נישט מעשה רב, אזוי זידעלט מען זיך אין דער שענק (זעה זיינע אויסדריקען אויף דער גמינע: גבורים לשתות יין, באנדיטען א. ד. ג.) דאס פעראינטערעסירונג, אייגנזייטיגקייט און היצען זיך פון זיינע ארטיקלען, דערמאנען די דיהרענדע בעציהונגען און פאָלידאַריטעט פון להבדיל, דעם פּראָפעסיאָנעלען פעראיין פון... פערד־גנבים און רופען ארויס א חשד: מי יודע, אויב דאס דאזיגע רב'ל איז אויך נישט איינער פון די „געוואלבטע" און אויסגעוועהלטע אויף זיין כסא הרבנות, דורך א רוסישען סטארשע סטראושניק, אדער פאָוויאַטאָווע נאטשאלניק.

ער פערגעסט אויך נישט דאביי צוצוגעבען צו יעדען ארטיקעל, דאס מ'האט איהם געבעטען, ער זאל איבערנעמען דאס ראדאמער רבנות, נור ער האט נישט געוואלט...

דאס דאזיגע רב'ל פון דעם קליינעם שטעדטיל, וואס פערמאגט אזא קלינגענדען נאמען: אחד הרבנים המרגישים, א מענש מיט אזוי פיעל „געפיהלעכץ", איז אָבער א אינו מרגיש דאס ער מאכט זיך לעכערליך און קאמיש. עפעס האט זיך פערגלוסט א היגען בחור א לץ (ראדאם פערמאגט אויך לצים), וועמענס נאמען ס'איז מיר בעקאנט, זיך א שפאס צו מאכען, איינצולאדען דעם מילייציצער קיין ראדאם און נו, ס'הויבט זיך אן! ר'איז אריין אין קעלבערנע התפעלות, בעקומט די manja grandiosa ז'האט אנגעהויבען צו פאנטאזירען, דרעהט זיך ארום און זעהט חלומות בהקיץ, דאס די גאנצע ראדאמער גמינע ליגט איהם צו פיסען און בעהט איהם תחנונים: שמלה לך, פאדיק תהיה לנו! און ער נאטירליך וויל נישט... נאכדעם ווי מ'האט ערמארדעט דעם ערשטען פוילישען פרעזידענט נארוטאוויטש, איז די וועלט געווען שטאַרק בעזארגט וועמען אויסצוקלויבען אויף דעם הויכען פאסטען און ס'איז זאגאר געווען א מורא סאמער, ח"ו, וועט וועלכער חילינאַנישער פאטריאָטניק, וועלען איבערחזר'ן די זעלבע שאנדטהאט. די דאזיגע מעשות און שמועות זענען שטארק אריינגעפאנגען דעם פיפידובקער וואיט אין קאפ אריין און איינמאל אין א יום־טוב, ווען ר'איז געווען בגילופין, האט ער זיך געלאזט איבער די פיפידובקער גאסען מיט א גוואלד: יאַ ניעחצע ביטש פרעזידענטעם! האטש נעמט בינד איהם און שלעפט איהם אין בעלוועדער אריין, ער וויל נישט און גאר!

דאס קאפען, ב'יקען און מכלומרשט מסרב זיין פון דעם מילייציצער, דערמאנט אונז דעם פיפירובקער וואיט ער מיינט, אז וואס מעהר ער וועט שרייען אז ר'וויל נישט, דעסטא מעהר וועט זיך ראדאם בעטען און חלש'ן ביי איהם.

כ'קאן אייך אבער בערוהיגען הער אבער ראבינער פון מילייציק, דאס איהר זענט אזוי פיעל געקימען אין בעטראכט אלס ראדאמער רב, וואס אין איין הויף איהרען קאנט איהר אייך פאמיעשטשען צוזאמען מיט אייער עדה, קאזעס און פאדעק און מ'זאל עס אפילו נישט אנזעהן, פונקט ווי דער פיפירובקער וואיט אלס פרעזידענט.

דארום זיצט אייך רוהיג און פאשעט אייערע שאף און קאזעס פון אייער גרויסער קהלה. ס'איז טאקע א חתונה, אבער ווי קומט... איהר דערצו?

דאס מיינט מען נישט אייך!

יושב הסתר.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

גרויסער שטורעם־רעגען מיט פערפלייצונגען.

שרעקליכער שטורעם אין בעגלייטונג פון א שלאג׳ס־רעגען און געדיכטען האגעל — אין טהייל ערטער שטייגט דאס וואסער ביז 2 מעטער הויך — דער שטורעם רייסט אויס ביימער און ווארפט אום פלויטען — פיעל שטובען ווערען פערגאסען מיט וואסער ביז׳ן סופיט. — דער אליארם נאך פייער ־ לעשער — שיער נישט געקימען צו מענשליכע קרבנות.

נאך דער גרויסער, דושנער היץ, וואס האט געהערשט דעם מאנטאג׳דיגען טאג, האט פארנאכט־צו דער הימעל זיך גענומען פערחמארען. ס׳האט לאנג נישט געדויערט און ס׳האט אנגעהויבען געהן רעגען. וועלכער האט זיך כסדר געשטארקט און איז בעגלייט געווארען פון שרעקליכע בליצען און דונערען. מינוטענווייז איז אויך געפאלען א געדיכטער האגעל אין דער גרויס פון כויבען־אייער, וואס האט בשעת דעם פאלען אויסגעהאקט א גרויסע צאהל שויבען.

ארום 11 אזייגער ביינאכט איז די שטאדט אויפגערודערט געווארען פון אליארם־סיגנאלען. די סטרושעס האבען געטראמבעט און געריפען נאך הילף. מ׳האט אין תחילת געמיינט, אז ס׳איז ערגיץ וואו אריין א דינער, פון וואס ס׳איז ארויסגעבראכען א שריפה. צבער ס׳האט זיך באלד ארויסגעוויזען, אז דאס טראמעטיירייי ווערט אין יעצטיגען פאל נישט בענוצט אלס הילפס־רוף צו א פייער, נאר גראד צו וואסער: אין די נידריגע טהיילען פון שטאדט, דארט וואו ס׳איז שטענדיג דורכגעגאנגען דער קאנאל, האט זיך צוליב׳ן רעגען פערזאמעלט א געוואלדיגער צופלוס פון וואסער, און נישט האבענדיג מצהר דעם קאנאל, וואוהי׳ן אריינצופאלען (ווי בעוויסט, האט די „אולצן“ צוליב׳ן דורכפיהרען די קאנאליזאציע פערשאטען דעם קאנאל) האט זיך עס גענומען קאנצענטרירען אויף איין ארט און געהאלטען אין איין שטייגען מיט א אויסטצרלישער אומפעט, אזוי אז במשך א שעה צייט האט זיך דאס וואסער אריינגעריסען אין די ארומיגע וואוינונגען, וועלכע זענען פערגאסען געווארען ביז איבער די בעטען, שענק און אין א טהייל זאגאר שיצר נישט ביז׳ן סופ ט.

צווישען די איינוואהנער איז תיכף ענטשטאנען א געוואלדיגע מהומה אין מ׳האט זיך געוואורפען ראטעווען ווי בשעת א שריפה. א געוואלד, א יללה האט דורכגעשניטען די לופט אין פערשידענע חפצים און שטוב־זאכען זענען ארויסגעווארפען געווארען דורך שויבען און טהירען.

פון א טהייל שטובען זענען די איינוואהנער קוים ארויס מיט׳ן לעבען, מיטנעמענדיג מיט זיך דאס בלויזע בעטגעוואנד.

די וואסער־פערפלייצונג איז פארגעקימען אין די גאסען: גיסערסקי, צלטע־שטאדט, זאמלינע, שוהל־גאס, סטארא־קראקאווסקא, וויסאקא, פאדוואלניא. צוזאמענגעליטען פון דער פערפלייצונג, האט דאס הויז נומער 12 אויף דער סטארא־קראקאווסקא, כמעט אין גאנצען הויז זענען די קעלערס און די שטובען פון פארטער געווען פערגאסען ביז צוויי מעטער הויך. דאס הויז שטעהט אין א טהאל און צוליב דעם, וואס דער קאנאל איז פערשאסען און דאס וואסער האט נישט געהאט וואו אבצוגיין, האט דארט דאס וואסער געבושעוועט מיט אזא קראפט, אז ס׳האט אין פיל שטובען אומגעווארפען קוימענס און אויבענס.

א גאנצע נאכט זענען צעהנדליגער מענשען ארומגעגאנגען אונטערן פרייען, נאכען הימעל און געווארט אויפ׳ן טאג, מ׳זאל קאנען זעהן עפיס צו טוהן.

דער שטורם האט אויך אויסגעריסען ביימער, שטיינער און אומגעווארפען פליטען. דינסטאג א זייגער 11 אין דער פריה זענען נאך געשטאנען פייערלעשער אין מיט קישקעס אויסגעפאמפעט קוואלען וואסער פון די קעלער־וואהנונגען.

צום גרעסטענטהייל האט די פערפלייצונג געטראפען די יודישע איינוואהנער פון שוהל־גאס און סטארא־קראקאווסקא, כמעט א גאנצען דינסטאגדיגען טאג האבען זיי געהאלטען אין זיין אויסשעפען דאס וואסער מיט קובלעס. א בעזונדערס ריהרענד בילד האט מיט זיך פארגעשטעלט דער גרויסער הויף פון הויז נומער 12 אויף סטארא־קראקאווסקא, דער גאנצער הויף איז דארט געווען בעלעגט מיט בעטגעוואנד און פערשידענע שטוב־כלים, וואס זענען איינפאך נישט געווען צו דערקענען. ס׳האט געמאכט דעם איינדרוק ווי א חורבה־פלאץ נאך א גרויס קאטעסטראפאל געשעהעניש.

אין א טהייל שטובען זענען די מענשען שוין געשלאפען און ווען דאס וואסער איז צו זיי אריין אין די וואהנונגען זענען זיי מיט די בעטען נעשוימען אויפן וואסער. מיט גרויס מיה איז זיי געלונגען ארויסצוראטעווען.

בכלל האט דער רעגען אנגעמאכט בעדייטענדע שאדענס. אויף פיל ערטער איז צוליבען שטורם די עלעקטריע איבערגעריסען געווארען. ס׳איז אויך איבערגעריסען געווארען די בריק, וואס פיהרט קיין יעדלינסק.

אויף א סך ערטער, דארט וואו דער קאנאל איז פריהער געגאנגען, האט די „אולצן“ געמוזט אויסגראבען, כדי צו מאכען ארט, דורך וואנען דאס צונויפגעזאמעלטע וואסער זאל קאנען אבשווימען. די היזקות ווערען געשאצט אויף טויזענטער זלאטעס.

בריעף אין רעדאקציע.

ג. ה׳ רעדאקטאר.

מיר בעטען אייך העפליך אפצודרוקען אין אייער וו. צייטונג פאלגענדע ערקלערונג:

צו די פערזיכערטע אין דער ראדאמער קראנקען־קאסע.

דער אויפרוף פון דער פערוואלטונג פון דער קראנקען־קאסע, צווינגט דעם דאקטוירים־פעראיין נאך א מאהל זיך צו ווענדען צו די פערזיכערטע, בכדי אויסצובעסערען די נישט ריכטיגע בעהויפטונגען, וועלכע געפונען זיך אין אויפרוף, אין צו בעקענען די פערזיכערטע מיט׳ן פאקטישען בעשטאנד פון דער גאנצער זאך.

פאר א קליינע בעלוינונג, האבען די דאקטוירים הצכער 3 יאהר ערטיילט הילף די פערזיכערטע, אויפ׳ן גרונד פון דעם אפמאך פון 1923–טען יאהר.

נעמענדיג אין אכט דעם איצטיגען פינאנסיעלען קריזיס, זענען די דאקטוירים געווען גרייט אין דעצעמבער 1925, אונטערצוהאנדלען מיט דער פערוואלטונג פון דער קראנקען־קאסע, וועגען קלענערען זייער לוין.

ווענען הצכערען די בעלוינונג פון די דאקטוירים איז אפילו קיין רייד נישט געווען, דעריבער איז נישט אמת די בעהויפטונג פון דער פערוואלטונג פון דער קאסע, אז די דאקטוירים זענען דורכגעדרונגען געווען מיט ריין־עגאיסטישע, מאטעריעלע שטרעבונגען, און זיי האבען בעוואוסטזיניג געציעלט צו בעשווערען די קאסע מיט גרויסע אויסגאבען.

די פערוואלטונג פון דער קראנקען־קאסע, האט איבערגעריסען דעם 15 מערץ ה. י. דעם אלטען אפמאך, פארלעגענדיג א פראיעקט, פון א נייעם אפמאך, מיט וועלכען זי האט געוואלט איוועקנעמען די דאקטוירים דאס רעכט אבצוהיטען די ראציאנעל־צוזאמענגעשטעלטע היילונג אין דער קראנקען־קאסע. אויסער דעם האט די פערוואלטונג געוואלט דאס פרייע דאקטוירישע פאך מאראליש אפהענגיג מאכען פון די פערוואלטונג׳ס־מיטגלידער פון דער קאסע, וועלכע בעשטעהן פון מענשען, וואס זענען גענצליך נישט בעקאנט מיט דער ערצטליכער היילונג.

די פערוואלטונג פון דער קראנקען־קאסע האט געוואלט איוועקנעמען ביי די פערזיכערטע דאס רעכט פון פרייען אויסוואהל פון א דאקטאר, דאס הייסט, אפשיקען די קראנקע נישט צו די דאקטוירים, צו וועלכע דער קראנקער האט צוטרוי, נאר צו די דאקטוירים וועלכע וואלטען געווען גינסטיג פאר דער פערוואלטונג פון דער קאסע.

אזעלכע בעדינגונגען, האבען די דאקטוירים, אויסענדייענדיג די גוטס פאר די קראנקע־פערזיכערטע, נישט געקאנט אננעמען.

ווי געזאגט איז דאס מיספערשטענדניש גלזא ארויסגעקוכען נישט צוליב מאטעריעלע טעמים.

ווייטער איז נישט אמת, אז דער דאקטורים־פעראיין לאזט, כלומרשט, נישט צו קיין פרעמדע דאקטוירים צו דער ארבייט אין דער קראנקען—קאסע. אלס בעווייז קען דיענען, אז ערשט נישט לאנג איז צוגענומען געווארען א פרעמדער דאקטאר.

דער אויסגאנג פון דער כימהצבית

ל"ג אין די הענד פון דער קאָפּע-פּערוואַלטונג. אויב דער פערוואלטונג געהט באמת אין גוטס פון די קראנקען-פערזיכערטע, טאָ זאָל זי צוריקציהען דעם אַנולירטען אָפּמאַך פון 15-טען דעצעמבער 1925 י. און די דאָקטוירים וועלען שוין מאָרגען אָנהויבען די איבערגעריסענע מיטאַרבייט אין דער קראַנקען-קאָסע.

קיין הוספות — ערקלערען מיר נאָך אמאָל — האָבען מיר נישט פערלאַנגט און מיר פערלאַנגען נישט.

דעריבער, אויב די פערוואלטונג פון דער קאסע וועט נישט צוריקציהען דעם, דורך איהר בטל געווארענעם, אָפּמאַך מיט די דאקטוירים, כדי אזוי אָרום צו ערמעגליכען זיי די מיטארבייט אין דער קאסע און ממילא גלייכצייטיג פערזיכערען די קאָסע-מיטגלידער א מעדיצינישע הילף, אויפן גרונד פון פרייען אויסוואהל פון א דאקטאר, דאן מיזען מיר פעסטשטעלען, אז זי שפּעקולירט מיט זייער געזונד, געבענדיג זיי אנשטאט אַ אמת'ע מעדיצינישע הילף — א סוראגאַט פון דער הילף און דאמאַגאגישע פראזען, וועלכע מיירען אויף דעם אמת.

וואס שייך דעם פארוואורף, אַז דער דאָקטוירים-פעראיין האָט געוואלט פערנומען א נישט-בירגערליכע שטעלונג, ערקלערען מיר, אַז צו מאַכען אזעלכע פארוואורפען, איז אַמווייניגסטענס בערופען די פערוואלטונג פון דער קראנקען-קאָסע, וועלכע האָט עס אליין בעוויזען מיט איהר ביז יעצטיגער ווירטשאַפט.

דאָקטוירים-פעראיין פון דער פוילישער רעפובליק

אָפּטיילונג אין ראדאָם.

דער דירעקטאָר פון דער באנק פשעמיסלאָווא פארן קרייז-געריכט

דינסטאג דעם 26-טען אַפּריל, 11 אזייגער אין דער פריה, האָט זיך אין היגען קרייז-געריכט אָנגעהויבען דער פראָצעס געגען דעם געוועזענעם דירעקטאָר פון ראדאָמער באַנק-פשעמיסלאָווע עאוגעניוש קוליי; פרעזעס פון דער פערוואלטונג פון דער דערמאָנטער באַנק וואַצלאַוו דעמבאָווסקי און געגען די מיטגלידער פון דער פערוואלטונג יוליאן מיעטשניקאָווסקי און סטאַניסלאַוו קאטשינא. זיי ווערען בעשולדיגט לויט די ארטיקלען 578, 604 און 605 פון שטראַף קאָדעקס.

דער צוזאַמענשטעל פון'ם געריכט איז פאָלגענדער: פאָרזיצענדער—ה' פאָדטשאסקי, ווי אויך ריכטער ה"ה סקאַווראנסקי און וועלעווסקי. בעשולדיגער פראָקוראטאר ה' לינדעמאַן. פערטיידיגער: מצד קוליי—אַדוואָקאַט ה' נאָוואַדוואָרסקי פון ווארשא און אַדוו. ה' ביעלסקי פון ראדאָם; מצד דעמבאָווסקי'ן – ה' שורליי פון ווארשא און ה' וואָפּילעווסקי פון ראדאָם; מצד מיעטשניקאָווסקי'ן און קאַטשינא'ן — אדוו. וואסילעווסקי.

דער פּראָצעס זאָל דויערן אַנ'ערך אַ וואָך צייט.

עס זענען אַרויסגערופען געוואָרען איינינע צעהנדליגע עדות.

נאָך דער ערלעדיגונג פון - איינינע פאָרמאַליטעטען איז פאָרגעלעזען געוואָרען דער בעשולדיגונג'ס אַקט, אויפן גרונד פון וועלכען קוליי, דעמבאָווסקי מיעטשקאָווסקי און קאַטשינא ווערען בעשולדיגט אין דעם, אַז זיי האָבען אין דער ערשטער העלפט פון 1925-טען יאָהר נישט פאָרגענומען די געהעריגע שריט צו פערגרעסערען דעם גרונדס-קאפּיטאַל, אָדער צו ליקווידירען די באַנק, טראָץ די פאָרשריפטען פונ'ם סטאַטוט פון דער באַנק און אַזוי-אָרום זענען זיי בעגאַנגען אַ פערברעכען לויט'ן ארטיקעל 605 פון שטראָף-קאָדעקס.

וואצלאַוו דאמבאווסקי ווערט בעשולדיגט אין דעם, וואָס אלס דירעקטאָר פון דער גארבארניע „נאָוואָשטש", האָט ער איבערגעשריבען אויף דער באנק א פלאץ (ביי דער לובעלסקי און גאָלעמביאָווסקי) אבשאצענדיג איהם פאר 310 טויזענד זלאָטעס אנשטאט דעם ריכטיגען ווערט פון 120 טויזענד זל; ברענגענדיג שאדען דער באנק. (ארט. 578)

עאוגעניוש קוליי ווערט בעשולדיגט אין בעזיאוסטזיניגער אויסנוצען ביי פערשידענע געלעגענהייטען זיין אמט צום שאָדען פון דער באנק.

וואצלאוו דעמבאָווסקי, יוליאן מיעטשניקאָווסקי אין סטאניסלאַוו קאטשינא

ווערען בעשולדיגט אין דעם, וואס זענענדיג מיטגלידער פון דער באַנק-פערוואלטונג האבען זיי דערלאזט, אז עס זאָל פארקומען אַזוי ווייניג זיצונגען (4 אַנשטאט 32), ווייניג קאנטראל און אויפזיכט אויף דער טעטיגקייט פונ'ם דיר. קוליי, אין וועמענס הענד עס איז פאקטיש איבערגעגאַנגען דאס פערוואלטען מיט דער באנק און די גאנצע אדמיניסטראציע און ראס האט דערפיהרט צום באנקראט פון דער באנק פשעמיסלאווא (אַרט. 604 שטראף-קאדעקס).

אויספיהרליך וועגען דעם פראצעס, ווי אויך דעם אורטייל איבער די בעשולדיגטע אין קינפטיגען נומער.

פון האַנדווערקער-לעבען.

אלע האנדווערקער, וועלכע האבען פאטענטען 8-טע קלאס דארפען אויסער דעם דערהאלטענעם נאקאז פאר'ן 2—טען האלבען יאהר 1925, בעצאָהלען ביז'ן 15—טען מאי $^{2}/_{5}$ פון דעם לעצטען ערהאלטענעם נאקאז, למשל: אויב דער לעצטער נאקאז בעטרעפט 100 זלאטעס (פאר'ן 2-טען האלבען יאהר 1925) דארף מען איינצאָהלען 40 זלאטעס איין ראטע ביז'ן 15—טען מאַי.

קומענדיגען זונטאג קומט פאר אין האנדווערקער - לאָקאל אַ אויסערגעוויהנליך אלגעמיינע פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון האנד.—קלוב. אויף דער פערזאמלונג וועלען בעטראכט ווערען אַ רייהע וויכטיגע פראגען. אַלע מיטגלידער ווערען געבעטען מאסענווייז צו קומען.

וועט-לויף פון „מכבי"-ציקליסטען.

דעם 9-טען מאַי ה. י. הויבט זיך אָן דער ציקליסטען-סעזאָהן ביים „מכבי", מיט אַ וועט-לויף, ספּעציעל פאַר די מיטגלידער פון זעלבען קלוב, וועגען מייסטערשאַפט'ס-טיטול אויפ'ן יאָהר 1926.

ס'וועלען פאָרקומען צוויי געיעגען: דער 1-טער אויף 30 קילאָמעטער פאַר עלטערע, דער צווייטער אויף 10 קילאָמעטער פאַר יונגערע.

פּריזען: אַ באַנד פאר'ן מייסטער און 6 זשעטאָנען פאַר די ערשטע דריי פאָהרער פון ביידע לויפען.

קומענדיגען זונטאַג, ל"ג בעומר, קומט אויך פאָר אַנ'אויספלוג פון דער גאַנצער סעקציע פון „מכבי" קיין אַנטאָניוווקע.

אַ זעהר אינטערעסאַנטע פאָרלעזונג.

פרייטאג דעם 30—טען קוויעטשען האלב 9 אָווענד וועט אין לאָקאל פונ'ם יודישען האנדווערקער-קלוב פארקומען א פארלעזונג פונ'ם יודיש—העברעאישען זשורנאליסט ה' מ. קרימסקי אויף דאס טעמא: „וואוהין קאָנען יודען עמיגרירען" מיט פאלגענדע טעזיסען: 1) ווער איז שולדיג אין אונזער עקאָנאָמישען חורבן? 2) פון די אינפלאציע גליקען ביז צו די אַמעריקאנער נדבות. 3) וואס איז מיט אויסטראליען? 4) די איינגעשאפטען פונ'ם לאנד. 5) ווער קאָן אהין עמיגרירען? 6) די מעגליכקייטען פון א יודישע עמיגראציע קיין דרום—אַמעריקא (טשילי פערו, בראזיליען, אַרגענטינא א. א.) 7) וויפיעל פערדינט אַ בעלי מלאכה אנ'ארבייטער א. א. האַנדעל און אינדוסטריע, לעבענס-בעדינגונגען, קינדער ערציהונג א. א.

די דאָזיגע פאָרלעזונג, וועלכע בעהאנדעלט איינע פון די ברענענדסטע פראגען פון אונזער צייט, האט אומעטום אַרויסגערופען אַ געוואַלדיגען אינטערעס. מיר זענען דעריבער זיכער, אַז אויך אין ראדאָם וועט די דערמאָנטע פאָרלעזונג צוציהען אלע שיכטען פון אונזער געזעלשאַפט, זיך צו בעקענען מיט'ן לעבען פון יענע לענדער, וואו דער יודישער עמיגראנט קאָן נאָך געפונען פאר זיך אַ מקום מנוחה.

אויסבעסערונג.

אין פאַריגען נומער פון אונזער צייטונג האבען מיר אין דעם נאטיץ וועגען דאָקטוירים—שטרייק אין קראנקען-קאסע אָנגעמערקט, אז די דאקטוירים האבען בעדארפט זיך רעכנען מיט'ן אונגעהויערען קריזיס אין ארבייטסלאזיגקייט און דערפאר געברויכט נעמען אין אכט די לאגע פון ארבייטסלאזע וועלכע קאָנען נישט בעצאהלען פאראויס פאר דער וויזיט. א'ן צוזאַמענהאנג דערמיט ווערען מיר געוואהר פון קאמפּעטענטע קוועלען, אַז דער שטרייק פון דאָקטוירים — פעראיין איז לחלוטין נישט ענטשטאַנען אויפ'ן יסוד פון מאַטעריעלע פאָדערונגען, נאָר צוליב דעם, וואָס די קראַנקען-קאסע האָט אויך געוואָלט האָבען איהר השפעה איבער די אַרצטליכע ענינים פון די דאָקטוירים. פון קיין הוספות מצד די דאָקטוירים איז דעריבער קיין רייד נישט געוועזן. דער דאָקטוירים-פעראיין רעאַגירט מיט זיין שטרייק נאָר דערויף, וואָס די קאָסע וויל אָבשוואַכען זיין אויטאָריטעט אין אַרצטליכען זין. אויך ווערען מיר געבעטען אויסצובעסערן, דאס אין פאַל ווען עס ווענדעט זיך עמיצער פון די פערזיכערטע צו איינעם פון די דאָקטוירים און ער האָט, אויסער די 2,40 פון קראַנקען-קאסע, מעהר נישט צו בעצאָהלען גענוסט ער פון דעם וויזיט, נישט בעצאהלענדיג מעהר ווי די 2,40.

רעד.

קעלצער אבטיילונג.

דאס ווארט האט די יודישע אינטעליגענץ!

דער וויכטיגסטער פאקטאר אין ארץ-ישראל-אויפבוי איז אהן שום ספק דער קרן-קימת.

דער ציעל אבער וועלכען ער האט זיך געשטעלט אויסצוקויפען דעם ארץ-ישראל-באדען פאר אנ'אייגענטום פון יודישען פאלק, האט ער נאך ווייט נישט ערציעלט, ווייל מיט'ן דראנג פון דער יודישער עמיגראציע נאך ארץ-ישראל פערגרעסערט זיך פון טאג צו טאג די נויטווענדיגקייט פון גאולת-הארץ.

אין יעצטיגען מאמענט איז דערווייל א גאנץ קליינער פראצענט באדען אין יודישע הענד און וואס ווייטער אלץ שווערער איז דעם באדען צו קויפען.

עס מוזען דעריבער פיעלפאך פערגרעסערט ווערען די הכנסות פון קק"ל, כדי ער זאל קאנען זיין הייליגע אויפגאבע ערפילען.

מיר דארפען דעריבער בעגריסען די איניציאטיוו פון די ארץ-ישראל שריפטשטעלער, וואס האבען פראקלאמירט ל"ג-בעומר אלס א טאג פון דער יודישער אינטעליגענץ אויף דער גאנצער וועלט פאר דעם ק. ק. ל.

אין דעם טאג וועט זייער רוף ווי אנ'עלעקטרישער שטראם ארומנעהמען אונזער יודישע אינטעליגענץ פון אלע וועלט-טיילען און אנזאגען, אז דער טאג איז כילי קודש. אלעס וואס וועט אין דעם טאג געשאפען ווערען דורך אונזערע שריפטשטעלער-דיכטער, מאלער א. אג. וועט זיין ענג פערבונדען מיט דעם ק. ק. ל.

אזוי ארום וועט אונזער אינטעליגענץ, וועלכע דארף שטענדיג דינען אלס מוסטער פאר די ברייטע שיכטען פון פאלק — ארויסווייזען איהר פערינטערעסירונג און מיטהילף צום ארץ-ישראל-בנין, אין וועלכען עס דארף אנטייל נעהמען דאס גאנצע יודישע פאלק.

מיר זענען זיכער אין ערפאלג פון דער אקציע, ווייל צו אפט האט אונזער אינטעליגענץ די מעגליכקייט זיך צו איבערצייגען אין די נויטווענדיגקייט פון אנ'אייגענע היים, אז זיי זאלען אין יעצטיגען מאמענט בלייבען גלייכגילטיג צו דער אויפלעבינג פון יודישען פאלק און זיין לאנד.

זאל דער טאג, אין וועלכען עס האבען אויפגעהערט צו שטארבען די תלמידים פון רבי עקיבא, וואס האבען געקעמפט פאר זייער פאלק, פון היינט אן ווערען דערמאנט אלס טאג ווען די יודישע אינטעליגענץ האט זיך געשטעלט אין דער רייהע פון די בויער פון אונזער לאנד.

די יודישע אינטעליגענץ אין אונזער שטאדט וועט ווי נעהעריג אבשאצען דעם געבאט פון דער צייט און ביי-טראגען איהר גייסטיגען און מאטעריעלען שטייער פאר דעם פאלקס-בנין.

צבי מאשקאוויץ.

קעלץ.

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער אידישער פאלקס-באנק.

זונטאג דעם 18-טען ה. ח. 8 אזייגער אווענד, איז אין זאל „ארפעאום" (מארק 6) פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער אידישער פאלקס-באנק.

דער פארזיצענדער פון ראט, ה' גאלדשיידער האט געעפענט די פערזאמלונג, אין א קורצע רעדע, וועגען די קאאפעראטיווע בעוועגונג ביי אידען, האט ה' גאלדשיידער אויך ארומגערעדט וועגען די לייסטונג פון דער יונגער פאלקס—באנק פאר די האנדווערקער און קליינהענדלער און האט פארגעשלאגען, אויסצוועהלען א פארזיצענדען פון דער פערזאמלונג.

אלס פארזיצענדער איז איינשטימיג אויסגעוועהלט געווארען דער בעוואוסטער כלל-טוהער ד"ר פלעשלער. און אלס אסעסארען די ה'ה: א. א. ראזענבלום, י. זאלצער, ב. בלומענפעלד און אלס סעקרעטאר ח. זיעלאני.

ה' ד"ר פלעשלער לייענט פאר דעם טאג ארדנונג מיט דער אויסבעסערונג פון ה' ש. סטראוטשינסקי, אז דער פונקט 9 פון טאג-ארדנונג בנוגע די וואהלען צום ראט און פערוואלטונג זאל געשטעלט ווערען אויף 7—טען פונקט פון סדר—היום און איז איינשטימיג אנגענומען געווארען. דירעקטאר ראזענבערג, לייענט דעם פראטאקאל פון דער לעצטער יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג, וועלכער ווערט איינשטימיג אנגענומען. דירעקטאר ראזענבערג גיט אב א בעריכט פון דער באנק — טעטיגקייט, לייענט דעם בילאנס פון יאהר 1925 און דעם בריעף פון בעזיך פון ווארשאווער רעווידענט.

נאך דער דיסקוסיע, אין וועלכע ס'האבען זיך בעטייליגט די ה"ה זיעלאני, י. מ. סטראוטשינסקי, ש. סטראוויטשינסקי, ב. לאקס, י. לייכטער, פאכעל. זייסמאן, גאלדשיידער, גוטמאן און דירעקטאר ראזענבערג איז איינשטימונג אויסגעדריקט געווארען א אבסאלאטאריום דעם ראט און פערוואלטונג מיט'ן דירעקטאר ראזענבערג בראש.

ה' ראזענבערג לייגט פאר דעם פארשלאג פון דער פערוואלטונג; אז פון די ביז א ערך 5000 זלאטעס ריוח פון יאהר 1925 זאל מען צוטיילען פאר פילאנטראפישע צוועקען 601 זלאטע און די רעשט געלד זאל בעשטימט ווערען פאר'ן רעזערוו—קאפיטאל פון דער באנק.

נאך א קליינע דיסקוסיע איז דער פארשלאג אנגענומען געווארען, נאכהער איז מען צוגעטרעטען צו די וואה-

---

א בריוועל פון א קעלצער יוד צו זיין ברודער אין אמעריקא.

ליבער און געטרייער ברודער לעבען!

קום דיר מיטטיילען, דאס איך בין ב"ה געזונד, דאס נעמליכע פון דיר צו הערען ביז עוויג. ווייטער שרייב איך דיר, ליבער ברודער, אז איך ווייס נישט, וואס איך האב מיך ביי דיר אזוי פ ע ר ז י נ ד י ג ט, אז דו שרייבסט מיר אזוי ווייניג, מעגליך אז דו האסט שוין אן מיר אינגאנצען פערגעסען. ליבער ברודער, ווען די זאלסט וויסען, אין וואסערער מצב איך געפון מיך יעצט, וואלסט די קעגען מיר אנדערש געהאנדעלט, זייה וויסען, אז עס נאך פסח, וואס מען האט געאט, האט מען אויפגעגעסען, און עס איז דאך איצט זומער נישט ווינטער, ווינטער וואס מען געהט, געהט מען, אבער זומער איז עפיס אנדערש און דערצו מוז איך נאך שיקען מיין ווייב אויף דאטשע. כ'גלויב ליבער ברודער, אז לייענענדיג דעם בריף, וועסטו זיך אוודאי טראכטען: אזא קבצן, אזא פוילישער שלעפער, וואס האלט אין איין שנארען ביי מיר דאלארען, זאל גאר אין זין האבען א דאטשע.—נור גלויב מיר ליבער ברודער, אויב דו וועסט אזוי טראכטען, וועסט דו האבען א גרויסען טעות. לעולם בין איך און מיין ווייב און קינדער, ווי איך האב דיר פריער געשריבען, ב"ה געזונד, ווי א נוס, און א חוץ א פאר טויזענד זלאטעס פעהלט אונז גאר נישט און מיר ברויכען די דאטשע אויף טויזענד שאק כפרות, טא וועסטו זיך אודאי פרעגען, וואס איך ברויך דאס ווידער אזוי נויטיג האבען די דאטשע? טא האב געדולד, וועל איך דיר אלעס געניו ארויסשרייבען. הגם איך ווייס, אז ביי אייך אין אמעריקא האט מען קיינמאל קיין צייט נישט, נור דאך בין איך א ברודער און איך מוז דיר אלעס שרייבען, כדי עס זאל מיר א ביסעל לייכטער ווערען אויפ'ן הארצען. זיי וויסען, ליבער ברודער, אז די דאטשע דארף איך נאר האבען פאר זיי, פאר די פינסטערע שכנים מיינע. אוי די שכנים, די שכנים, נישט בחנם זאגט דער פרק: הרחק משכן רע, ואל תתחבר לרשע. אז מיט א רשע זאלסטו זיך נאר נישט חבר'ן, אבער פון א שלעכטען שכן זאלסט דו זיך דערווייטערען אנטלויפען פון איהם, יא, אקעגען וואס מיינסטו זאג איך דאס? ווייל ווייט ס'האט זיך געמאכט א ביסעל ווארים, קען מיינע, זאל געזונד און שטארק זיין, איבער'ן הויף נישט פערביינעהן. יעדעס מאהל שטעלט איהר אפ אנ'אנדערע שכנ'טע: --- פא שרה'לע, ווי האלטען זי מיט א דאטשע? זי האבען שוין וואו געדונגען? און א צווייטע ווידער שנירט צוזאמען איהר פיסקעלע – הא, זי וועלען הייאהר אין גאנצען נישט פאהרען? — און געהטס דערצעהלטס זיי א מעשה. און אמאל

לען פון ראט און פערוואלטונג, וועלכע האבען געגעבען פאלגענדען רעזולטאט: אין ראט זענען געוועהלט געווארען די ה"ה י. גאלדשיידער, א. ראזענבלום, וולאשטשאווסקי, סקוירקי, אָרבאראנעק און אין דער פערוואלטונג ה"ה: גוטמאן, בלומענפעלד. פערטרעטער: א. לעווי און גרינבלאט. נאכ'ן אויסגאנג פון די וואהלען, זענען נאך אריינגעפלאסען געווארען פערשידענע פארשלאגען און האלב איינס א זייגער ביי נאכט האט ד"ר פלעשלער געשלאסען די פערזאמלונג.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז דורך דער גאנצער צייט פון דער באנק—עקזיסטענץ איז נאך קיינמאהל נישט געווען אזא שטאַרקע פעראינטערעסירונג ווי דאס לעצטע מאהל. ס'האט נישט ווייניג געפעהלט צו דער גאנצער צאָל 1000 מיטגלידער.

א בעזונדערען הארציגען דאנק האָט בעקומען, ה' ד"ר פלעשלער, פאר זיין ענערגישער ארבייט, וועמען די פערזאמעלטע האָבען איינגעאָרדענט א שטורמישע אָוואציע.

א דרייסטער באַנדיט.

דעם מאָנטאג ווען דער זוהן פון דעם היגען סוחר א. גאלדבלום (באדזינטשינער) האט געדארפט איינצאהלען געלד אויף דער פאסט און געווארט אויף זיין ריהע מיט דעם געלד אין דער האַנד איז צו איהם צוגעלאָפען א אונבעקאָנטער יונגערמאן, ארויסגעריסען פון איהם דאס געלד און אנגעהויבען אנטלויפען. צויפן געשריי פון נעל טענעם האבען די אנוועזענדע אויף דער פאסט זיך געלאָזט נאך דעם דרייסטען גנב און איהם פערהאלטען די ארומיגע פאליציי האט דעם יונגערמאָן אַרויפגעפיהרט אין קאָמיסאריאַט וואו עס האָט זיך ארויסגעוויזען דאס דער גנב איז ערשט מיט א טאג פריהער בעפרייט געווארען פון תפיסה.

א אימפאָזאנטע לויה.

פרייטאג דעם 16 ה' ח. איז נאך קורצע און שווערע ליידען געשטארבען אין עלטער פון 85 יאהר די פרוי לאה רייזמאן נ. ע. די מוטער פון פרעזעס פון דער קהלה-פערוואלטונג ה' י. מ. רייזמאן. איהר אבצוגעבען דעם לעצטען כבוד זענען געקומען א גרויסער עולם. מטלתה ומשמנה פון דער אידישער אינטעליגענץ און אויך אַ גרויסער עולם פון דער חסיד'ישער קלאַס. דער אָרדנונג איז געווען אַ מוסטערהאפטע און די לויה איז געווען זעהר אימפאָזאנט.

תנצב"ה.

דער ציוניסטישער חודש אין קעלץ.

צוגלייך מיט אלע אנדערע שטעדט און שטעדטלעך אין פוילען ווערט אויך אין אונזער שטאדט אָדורכגעפיהרט דער ציוניסטישע חודש מיט גרויס ערפאָלג.

אנגעהויבען האָט זיך דער חודש מיט 2 גרויסע ציוניסטישע פאלקס-מיטינגען.

זונטאג דעם 25 ה. ח. איז אין זאָל „ארפעאָום" פארקומען דער ערשטער ציוניסטישער מיטינג א. ד. ט. „דער ציוניזם רופט".

כארז. ה' ד"ר עאָטין האָט געעפענט דעם מיטינג, האט ערקלערט די בעדייטונג פון דעם מיטינג, האט בעגריסט די פארשטעהער פון צ. ק. רעדאקטאר העפטמאָן און א. צייטלין גענעראל-סעקרעטאר פון דעם צ. ק. אין פוילען און דאס ערשטער ווארט האט בעקומען ה' העפטמאָן, וועלכער האָט געהאָלטען א אינהאלטס-רייכען רעפעראט.

דאס צווייטע ווארט האט בעקומען ה' צייטלין, וועלכע האט געמאמט אַ זעהר א גוטען איינדריק. ביידע רעפעראטען האבען ארויסגערופען גרויס בעגייסטערונג ביי אלע פערזאמעלטע.

מאנטאג דעם 26|4 איז אין לאָקאל פון יודישען האנדווערקער-פעראיין אַ דאנק דער איניציאטיוו פון „הנוער הציוני" פארגעקומען אַ ציוניסט־שער יוגענד מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון רעדאקטאר העפטמאן, אַ. צייטלין, ה. מ' מאָשקאָוויץ, און ד. ראזענבערג. די רעפעראטען האָבען געמאכט אַ געהעריגען איינדרוק.

ס'איז צו האָפען, אז דער ציוניסטישער חודש, אַ דאנק דער ארבייט פון ציוניסטישען קאמיטעט און „הנוער הציוני" וועט געקרויט ווערען מיט'ן גרעסטען ערפאָלג.

צו אַלע אונזערע ג. אַבאָנענטען און לעזער אין קעלץ.

דערמיט זענען מיר מודיע אלע אַנאָנסען-געבער, אַז אַלע חשבונות פאר אַנאָנסען, בעקאַנטמאַכונגען, מודעות, נעקראָלאָגען, גראטולאַציעס אין אונזער צייטונג, ווערען נאר ערלעדיגט דורכן ה' מ. רובינשטיין.

אדמיניסטראַציע

„ראדאָמער-קעלצער לעבען"

אנ'אויפפאדערונג

דעם ה' אַהרן יוסף מאָשקאָוויטש

אינהאַבער פון

Spółdzielczy Bank Handlowy

w Kielcach, ul. Sienkiewicza № 25

דערמיט פאָדער איך אייך אויף אין משך פון 3 טאָג צו געהן מיט מיר צו אנ'עהרען—געריכט פאר אייער ברוטאַלער האנדלונג געגען מיר דעם 22-טען ד. ח. בעת מיין מאָהנען אייך דעם חוב, וועלכען אייער שותף, ווי אויך דאָס פערסאָנאַל האָט מיר אנערקענט, און ביי וואס איהר האָט זיך אויפגעדריקט מיט זידלערייען, שלאָגען און דראָהען מיט שיסען.

אין געגענפאַל טרעט איך ארויס געריכטליך, און פאר די געהעריגע קאָנסעקווענצען וועט איהר זיין פעראַנטוואָרטליך.

מיט אכטונג אַליעזר גאָלדבערג קעלץ.

ווידער קומט אריין צו מיר אַ שכנ'טע, א צרה'דיגע יודענע, באַרגען זיך א גלעזעל זאַלץ, די דאזיגע יודענע האט שטענדיג ליב יעדען איינעם צו קריכען מיט איהרע פערבלאָטיקדיגע שיך יענעם אין האַרצען אַריין און גיט בעת מעשה מיינע א פרעג: – הא וואס האבען זי עפ"ס אָפגענומען איהנס טאכטער פון דער שולע? אוי כ'לעבען א שאָד – מאכט זי מכלומרשט אזא טרויריג מינעלע – און אזוי גיט געלערענט זיך — אזא פאסקודנע פאלק, זענען זיי שוין די ווייבער, אַלעס דארפען זיי וויסען און געהט'ס דערצעהלטס זיי למשל, פארוואָס איך האָב אָפגענומען מיין טאכטער פון דער שולע. אדער פארוואס איך האב פערדינגען די לעצטע שטוב א סוב-לאָקאטאר, צי פאר וואס איך פאהר נישט אויף קיין דאטשע, אין דערנאך זאל זיי קענען ארום לויפען און יעדען דערצעהלען און יענער זאל מאכען אַ געביך און עס זאל מיר קיינער נישט וועלען באַרגען אַ פאר זלאָטעס א גמולת-חסד, און גלויב מיר, ליבער ברודער, ווען די זאלסט וויסען ווי שווער מיר קומט אָן די צו שרייבען נאך געלד, מילא וואס זאל איך טהון, וואס כ'האָב געהאט האָב איך שוין אַלעס פערקויפט, כ'האב נאך זאגאר פון די גוטע צייט אין שטוב שטעהן א קלאַוויר, מיין טאכטער גרימפעלט אויף איהר אַ ביסעל, דער קאָפ שטעהט מיר נישט דערצו, כ'וואלט איהר שוין לאנג געווען פערקויפט, כ'וואָלט געקריגען א שעהנע פאַר הונדערט זלאָטעס, פאר איהר, נור אויך די אייגענע מעשה, די שכנים, די שכנים, וואס וועלען זיי זאגען, ס'וועט באַלד ווערען א קלאַנג אין דער שטאדט, אַז איך שלמה זלמן, האב פערקויפט די קלאוויר און וואס איינער וועט וועלען וועט ער זאגען, אז איך וואלט זיך געדארפט און זיך אַ מעשה אויטהון.

און היינט זשע פערשטעהסטו מיך שוין, ליבער ברודער, וואס מיר געהט אַזוי אין לעבען, אז מיינע זאל פאהרען אויף דאטשע... מעהר קיין נייעס צו שרייבען, אין קעלץ איז אַלעס ווי געוועזען, כ'ווייס כ'וואלט געווען אַ עזות פנים וואלט איך זיך אפשר ערגיץ אריינגעדרעהט, געווארען אויך א קהל-פערזארגער...

דערווייל בלייב מיר געזונד און שטארק, און גריס דיין ווייב און קינדערלעך. פון מיר דיין ברודער שלמה זלמן, וואס ווינטשט דיר פיעל גוט'ס.

אויפגעכאפט און איבערגעגעבען צום דרוק דורך. מ. חושך.

הערען און דאמען!

פערלאנגט נאר די בעסטע שוה - פאסטע

„MARY“

ווער ס'האט איינמאל פראבירט האט זיך איבערצייגט, אז די בעסטע שוה-פאסטע איז נאר

„MARY“

וואס מאכט בעקוועם און ווייך די לעדער און פארשאפט א הערליכען שפיגעל-גלאנץ.

Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa (Sielce) Zajączkowska 9. tel. 419 69.

יעדע ווירטין דארף וויסען,

אז די מאשטש צו פאדלאגעס.

„JAŚNIEJ SŁOŃCA“ איז צו די פאדלאגעס, פאטאצקעס און לינאלעאום א שיינע און לאנגדויער-האפטיגען גלאנץ און באנוצן זיך מיט בערשטען.

„Jaśniej Słońca“

פערטרעט אייל-פארב, פארבט ווייסע פאדלאגעס אין פערלויף פון א שעה אויף די פארבען:

מאכאגאניאווע און טינקעל ארזשעכאווע

פראבירט און איהר וועט זיך איבערצייגען!

פערקויף אין אלע סקלאד-אפטעקשנעס, זייף און פארב געשעפטען.

Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa, (Sielce) Zajączkowska 9 Tel. 419.6

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע באליצקי, צוליב'ן טויט פון זייער

פאטער און מאן

זייט געטרייסט אין לאנד פון אונזער אויפלעבונג.

מלך שווארץ, חיים זיעלאני.

כ'דריק אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע באליצקי צוליב'ן טויט פון מיין פרינציפאל

שמואל אבא

מ. קליינשטיין.

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע באליצקי צוליב'ן טויט פון זייער פאטער און מאן

שמואל אבא נ"ע

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

פאמיליע לעבענשטיין.

הרינו משתתפים בצערו של חברנו מר י. מ. ריזמן יו"ר ועד הקהלה היהודית פה למות עליו אמו

לאה נ"ע.

בעבודתו הנאמנה לטובת עמנו וארצנו ינוחם.

נחמיה קיזר ורעיתו.

מיין טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס דער פאמיליע באליצקי צוליב'ן טויט פון זייער פאטער

שמואל אבא נ"ע

בתוך אבלי ציון וירושלים ינוחמו.

צבי מאשקאוויץ.

האנדווערקער—קליינהענדלער און סוחרים!

היינט פרייטאג 8½ אזייגער אווענד וועט אין לאקאל פונ'ם האנדווערקער-קלוב וואלאווא 59 פאקומען א רעפעראט

פונ'ם יודיש — העברעאישען זשורנאליסט

מ. קרימסקי — פון — ווארשא

אויף דאס טעמא:

„וואוהין קאנען יודען עמיגרירען?“

פרטים אין די אפישען.

ווילט איהר האבען די שענסטע און מאדערנסטע צימער?

איז נאר צו קויפען מאבעל בייי דער בעקאנטער פירמא

ש. שטיינמאן

ראדאם, לובלינער 21

צו בעדייטענד ביליגע פרייזען.

אלס ספעציאליסט וועלען צימער-מאפע-טירונגען אויסגעפירט שנעל, לויט די נייעסטע מאדע.

בעקאנטמאכונג.

כ'מאך בעקאנט, אז כ'האב צוריק געעפענט מיין איבערשרייבונגס-ביורא אין מיין וואהנונג קאזא № 2. איך נעם אן פערשידענע ביורא-ארבייט, ערלעדיג שנעל און געוויסענהאפט צו ביליגע פרייזען.

מיט אכטונג: י. קלינגבייל קעלץ.

Kino „CZARY“ w Kielcach.

פון 29—טען ה. ח. און ווערט געגעבען דאס הערליכע בילד

„CZAR WALCA“ אין 10 גרויסע אקטען

אין די הויפט ראלען:

Jady Christians, Xenia Desni, Willi Tritsch.

טעאטער פאלסקי קעלץ.

זונטאג דעם 2/5 טרעטען אויף צום ערשטען מאל אין קעלץ די בעריהמטע אפערען-ארטיסטען

וואנדא וויעדמינסקא, יאן קיעפארא

אונטער דער אקאמפאנימענט פון בעריהמטען געוו. אפערען-דיריגענט

יעקב הירשפעלד

דער פראגראם פון קאנצערט איז זעהר רייך!

Kino „ODEON“ w Radomiu.

Od dnia 26 go kwietnia.

NĘDZNICY

według słynnej powieści **Wiktora Hugo.**

Redaktor i Wydawca CH. M. Herc — Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska № 20.